

3. Kako naj se snov naravná? Nazorni nauk se sicer derži določenega kroga in pregiba se po nekovem čertežu, a vendar ni navezan na sistematično razverstitev stvari. Poglavitno se ravna po letnih časih, in stvari se verste druga za drugo, kakor se spreminja narava. Prirodoznanstvo se bode po letu bolj oziralo na zeli, a po zimi bolj na živali.

4. Razširjenost. Pri nazornem nauku so se obdelovale dve leti posamezne stvari, v 3. letu se pa razdeli ta nauk na dva verha: na prirodoznanstveni in domovinski poduk.

O zgodovini v ljudskej šoli.

*Govoril pri okraj. učit. konferenciji dne 25. novembra v Černomlji
g. F. Šetina.*

„*Historia vitae magistra est*“ je stari izrek, ki velja tudi dan danes ne le posameznim ljudem, temuč tudi narodom in zgodovina je važna ne le višjim, učenim šolam, a tudi nižjim, ljudskim šolam. — Zgodovina je to, kar se je zgodilo. Ona nam kaže nepristranski (?) minulost, iz katere izvira sedanost, to pa moramo umeti in spoznati. Zgodovina nam kaže prvega človeka v svoji prostosti, ter naraščanje družin v rodove in narode, nam pove pripomočke in sredstva, s kojimi so napredovali do prosvete i omike. Zgodovina nam kaže krivde, neslogo, sploh vse pregrehe narodov, kojih nasledek je bil propad, ali začasen ali za vselej. Zgodovina nam kaže na dalje junake na duhu in telesu, ki so se darovali za svoje vzore i načela, nam kaže vse žrtve človeštva, s kojimi so si iskali priboriti svobodo i omiko, ter rešiti se terdih spon, katere so zadrževale prostost uma i duha. Ali ni toraj res zgodovina učiteljica življenju in potrebna vsacemu človeku? Tem bolj pa je potrebna ljudskej šoli, saj ne vemo, kaj bode iz šolske mladeži, in kako ji poteče življenje? — A mladež v ljudskej šoli se ne more učiti zgodovinskih dejanj v tesnej časoslovnej zvezi, marveč naj se jej stavi pred oči vse ono, kar zahteva učni načrt dne 19. decembra 1874 št. 2764, namreč: Poduk v zgodovini ima v namen splošno pripoznanje onih oseb in dogodadij, ki so v obče na posebni način pospeševale razvitek človeštva i domovja, razen tega naj vzgaja ta nauk pri učencih značaj i domoljubje. — Učni načrt tirja toraj, da mladina izve dogodbe i osebe, ki so tako rekoč v tem ali unem obziru, v tej ali unej učenostni stroki začeli novo ero (dobo), tako n. pr. iznajdba smodnika, tiskarstva, parnih strojev, telegrafa; možje n. pr. Likurg, Solon, Cir, Aleksander Veliki, Oktavijan, Karol Veliki, Rudolf Habsburški začenjajo novo dobo v zgodovini; Herodot, Sokrat, Aristotelj; pesniki Homer in dr. so bili vzor svojemu in tudi prihod-

njemu veku. — Taki ali jednaki naj se v mični podobi povesti predstavijo učencem; ako so zgodovinske slike pri roki, si bodo učenci stvar še bolje zapomnili. (Dobro bi bilo, ko bi imeli zgodovinske atlante, kjer so fakta naslikana.) Učni načrt govori dalje, da naj se v lj. šoli vzgaja značaj i domoljubje in to je prav. Značaj človeku ni vže prirojen, treba se je često vaditi, preden si človek pridobi duševno krepost, ki se ustavlja strasti in slabosti. Značajen človek ima terdno in stanovitno voljo, ki vodi njegovo dejanje. — Značaj se mora posebno gojiti v šoli ne le pri zgodovini, marveč tudi pri drugih naukih in pri vsakej priložnosti. Po mojej misli so iz zgodovine najpripravnejši oni izgledi, kjer se žrtve kažejo v velikej meri — in to so večjidel — tragični dogodki. Značaj — mož — se daruje; imovino, srce i um, vse, dal i svoje življenje — on se daruje za rod svoj, za svoje visoko načelo — za človeštvo, naj si je že iz ljubezni do bližnjega ali iz domoljubja. Mlado srce vadjeno v značajnih prizorih, jelo bode pozneje, ko bode vže odraslo, premišljevat, da je treba moštva. (V navadnem življenji se umeje moštvo za značaj.) V tem smislu naj učitelj učencem kaže Kodra, Leonida, — A. Winkelried-a, A. Hoferja, nasproti pa gnjusne izdajalce Ešjalta, Katilino itd. — Se ve, da si more učitelj takošnjih izgledov poiskati, i baš avstrijska zgodovina ima dokaj takih izgledov. —

Po učnem načrtu ima se gojiti tudi domoljubje v ljudskej šoli. Bodimo pedagogični in hodimo od bližnjega do oddaljenega. Učimo ljubiti otroke svoj dom, svoj národ, i od tod izpeljumo ljubezen do domovja. Gospoda moja! Čez majhen potok se lahko prestopi — ali čez široki se niti ne da preskočiti. Ako učenec spozna svoj rod, bode spoznaval i drugi avstrijske narode, ki v lepej, složnej zvezi žive vsi za jednega milega vladarja.

Kažimo deci zgodovino njihovega naroda, zvezujmo ž njo zgodovino družih narodov, i po takem potu bodemo po pedagogičnih načelih lahko vcepili šolski mladeži pravo domoljubje, vcepili ljubezen do milega vladarja in do dinastije.

O spisji.

Ljudska šola, da je v resnici to, kar mora biti, — prva in naj terdnejša podlaga ljudski omiki —, naj bo narodna, ter postavljena pred vsem na národno podlago, t. j. vravnana za národ in njegov jezik. Zato je vsakega učitelja sveta dolžnost, da pri svojih učencih izobražuje jezik. Kajti človeški govor je najpervi in najlepši dokaz človekove višje stopinje nad vsemi stvarmi na svetu. Kakor pa je treba pri vsakem nauku življenja, treba ga je posebno pri jezikovem; mladini se le počasi odpira pravi čut in resnično veselje do učenja. Suhoparni nauk morf duha in